

או מילה³³ ויש מקומות שאין אומרים אותו כשמברכין החדש³⁴ ואין מוכיזין נשמות אלא למי שנקבר באותו שבוע³⁵ וכימי הספירה כשמברכין ראש חודש אייר וסיון אומרים אב הרחמים³⁶ מפני הנזרות שאירעו בימים ההם³⁷ ואף אם אירע מילה בשבתות ההם אומרים אותו³⁸ אבל אם חל ראש חודש בשבתות ההם אין אומרים אותו³⁹ וכל יוצא בזה הולכים אחר המנהג⁴⁰:

רפה לקרות הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום וכו' סעיפים:

א אע"פ שאדם שומע כל התורה כולה כל שבת בצבור חייב לקרות לעצמו בכל שבוע ושבוע פרשת אותו השבוע שנים מקרא ואחד תרגום¹ ופסוק שאין בו תרגום קוראהו ג' פעמים² (ועמרות ודיבון³ וגו' שיש בו תרגום ירושלמי מכללתא ומלכשרתא וגו' צריך לקרותו⁴):

ב הקורא שנים מקרא ואחר כך לועז כל מלה ומלה בלשון לעז שמכין לא יצא ידו תוכתו במקום תרגום לפי שהתרגום מפרש כמה דברים שאין להבין מתוך המקרא⁵ אבל הקורא (בפירוש התורה שמפרש כל מלה ומלה יותר מפירושו של התרגום יש אומרים⁶ שהוא יותר טוב מהתרגום וכן הקורא ב' פעמים מקרא⁷ (א) ובפעם ג' חוזר ולומד כל הפרשה עם פירוש רש"י שהוא בנוי על יסוד התלמוד⁸ הרי זה מועיל יותר

קונטרס אחרון

(א) זבפעם ג' כו' על כרחך צריך לומר כן לפי מה שכתבו הטור והאחרונים דנהגו כפירוש רש"י⁹ בעמרות ודיבון, אם כן אינו יוצא בפירוש רש"י אלא אם כן קורא ג' פעמים במקרא באותם פסוקים רש"י אינו מפרש שם מחמת פשיטותם, וכן בכל פסוק יש כמה וכמה תיבות שאין עליהם פירוש רש"י לפי שאינו צריך והאריך סתמו דיוצא בפירוש רש"י, אלא ודאי דמיירי שלומד פעם הג' עם פירוש רש"י דיוצא בו במקום פירוש התרגום במקומות הצריכים פירוש. וכן הבין גם כן רמ"מ¹⁰ שהביא המג"א¹¹, דאם לא כן מאי אשמועינן¹², וכי סלקא דעתך דסגי בפעם אחת מקרא ופעם אחת פירוש רש"י לחוד בלא מקרא וכי עדיף מתרגום, וכל שכן אם הוא טעות סופר וצ"ל ג' פעמים כו', וכן הוא בהרי"א ברמ"מ עיין שם, וכן כתב בה"ח פ"ו עיין שם:

צא רמ"א שם.

צב ספר המנהגים לר"א מירנא שם. ורמ"א שם. וכו' בסידור.

צג נהר"ל הל' ר"ח סי' ה. מ"א סק"ו.

צד משמעות רמ"א שם. וראה מ"א שם וגו'. וראה לקמן סי' תכט ס"ח (במגמר). ובסידור כתב רק "כשמברכין ר"ח מין אומרים אותו". וראה ברי השלחן סי' פו ס"ק ג'. קצור הלכות מילואים ע' פארפ.

צה מ"א סק"ח. הכוונה לגזירות דתרגו (נהד"ש שם. וראה קצור הלכות במילואים ע' פארב בהערות).

צו מ"א שם. וראה בה"ש שם. קצור הלכות שם.

צז ראה הגהות ונענוים לר"א מירנא חדש אייר אות לו. מ"א שם.

צח רמ"א שם.

סימן רפה

א רמב"ם הל' תפלה פ"ג ה"ה, ממטרא רוב אמו ברכות ה, מע"א. מור ושוע' ס"א. וראה לקמן ס"ח.

ב רמב"ם שם. מור.

ג במדבר ל"ג.

ד תוס' שם ר"ה ואפילו. רא"ש שם פ"א סי' ה. מור בשם יש מפרשים.

ה תוס' שם ע"א ר"ה שנים. רא"ש שם. מור ולבש מק' ס"ב.

ו רא"ש שם.

ז סמ"ג עשין י"ו (ק, ג).

ח רא"ש שם. סמ"ג שם. וראה מ"ב וציונים.

ט מ"א סק"ד.

י מור ושוע' ס"ב.

יא מ"א סק"ג.

ציונים לקונטרס אחרון

ג סק"ד.

ד במ"ש: ומ"מ צריך לקרוא ב' פעמים מקרא.

א ברכות ח רע"ב.

ב שו"ת מהר"ם מינץ סי' פו בסופו.

הלכות שבת רפה

רצא

מהתרגום שהוא מפרש יותר¹ ויש אומרים² שהתרגום וזה מפני שניתן בסיוני³ כגון יגר שהדורה⁴ והעיקר כסברא הראשונה⁵ ומכל מקום כל ירא שמים יש לו לקרות התרגום וגם פירוש רש"י⁶ ומי שאינו מבין פירוש רש"י יש לו לקרות בפירוש התורה שבלשון לע"ז שמבין⁷:

ג. יש נוהגין⁸ לקרות כל פרשה בין פתחה בין סתומה ב' פעמים ואח"כ התרגום עליה מיד קודם שיקרא פרשה שניה וכן בכל פרשה⁹ ויש נוהגין¹⁰ לקרות כל פסוק ב' פעמים והתרגום עליו מיד ומנהג זה נכון יותר כי כן היו עושים בזמן שהיו מתרגמין בקריאת התורה כצבור שהיו מתרגמין כל פסוק בפני עצמו¹¹ (אבל מן הדין יכול לקרות שנים ויחד ויחד תרגום בכל ענין שירצה) ופסוק האחרון מוב לבפלו ולחזור ולאמרו כדי לסיים בתורה¹² (כי כן בזמן שהיו מתרגמין היו מסיימים במקרא שהיו כופלים פסוק האחרון¹³):

ד. מי שהוא הגול בפסקי מעמים¹⁴ בעל פה טוב שיקרא שנים מקרא בספר תורה כשר בכל ערב שבת וערב שבת¹⁵:

ה. חייב להשלים פרשיותיו עם הצבור שלא יקרא בשבוע זה פרשת שבוע אחר¹⁶ אבל מיום ראשון ואילך נקרא עם הצבור שכבר התחילו הצבור פרשה זו בשבת במנחה¹⁷.

ו. מצוה מן המובחר שישלים אותה קודם שיאכל בשבת שחרית¹⁸ כי כן צוה רבינו הקדוש את בניו שלא יאכלו שבת שחרית קודם שישלימו הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום¹⁹ ואם לא השלים קודם אכילה חייב להשלים אחר אכילה²⁰ עד המנחה²¹ אבל משם ואילך כיון שהתחילו הצבור פרשה אחרת עבר ומנה של זאת²².

ז. יש אומרים²³ שבריעבד יכול להשלימה עד סוף יום ג' בשבת כמו שיתבאר לענין

כה ראה בדי השלח סי' עב סק"א.
כו מ"א שם בשם רבי"ז ח"ג סי' תקפ"א. וראה גם מ"ז סק"ב. וכן נהג האר"י ז"ל, ובנוגע לתרגום היה לו תלמוד אחד שהיה קורא לו התרגום והוא היה שומע או אומר אחריו (פנ"ח) שער הנהגת הלימוד ש"ח פ"ג. שער הכוננות ענין ליל ו'. אבל מנהג הב"ד (ונדולי ישראל אחרים) לקרות מתוך הנושאים הנרמזים יחד עם התרגום (תורת מנחה התועדות תשמ"ח ח"ב ע' 167. וראה לק"ש הב"ד ע' 214 הערה 59).
כז ברכות ח, ב.
כח תוס' שם ד"ה ישלים. רא"ש שם פ"א סי' ה. מור וש"ע סי"ג.
כט תוס' ורא"ש שם. מור וש"ע סי"ד. וראה ספר השיחות תש"ב ע' 72 שערף להשלימה לפני תפילת שחרית.
ל תוס' ורא"ש שם בשם המדרש. ובשביל הלשק מוס"ף עק, ובס' תניא סי' מ"ו, ובב"י ד"ה מצוה, שהוא בכניולתא פ' בא. ולפעני בכניולתא לתא.
לא תוס' שם. רא"ש שם. מור וש"ע שם.
לב מור וש"ע שם.
לג מור. הנהגת ה"ף לתשבץ קמן פ"ה קפד. לבוש סי"ד.
לד הגהות מימוניות. ה"ל תפלה פ"ג אות ש בשם מהר"מ.

יב מ"ז סק"ב.
יג הנהגות מימוניות שם את ש בשם ר"י ונאונים. הובא בב"י ד"ה ואם. לבוש סי"ב בשם ר"א.
יד ראה מנלה ג, א. רש"י קדושין פג, א ד"ה הרי זה. תוס' שם ד"ה המתרגם. וראה ה"ל ת"ת לרבינו פ"א ק"א סק"ב.
טו בראשית לא, ג. (ובפירוש רש"י שם שהוא תרגומו של לגרד). לבוש סי"ב. וראה מ"ז ועינים.
טז משמעות הש"ע שלא הביא ה"ה דעה הב', ומנהג הב"ד יז ש"ע סי"ב. לבוש שם. מ"ז סק"ב. ומנהג הב"ד שקוראים שמ"ת רק עם תרגום אונקלוס, ולעומדים בכל יום מימות השבוע חלק מפרשת השבוע עם פירוש רש"י, והיו ביום א' עד שני, ביום ב' עד שלשיש וכו' (ראה ספר השיחות תש"ב ע' 30 וספר המנהגים ע' 19).
יח מ"ז שם.
יט ש"ה מסכת שבת פרק נר מצוה (קלא, ב) ד"ה עוד יש. מ"א סק"א. דברי המדרות ברכות פ"א אות מא בשם הרש"ל.
כ אלה ופ"א ורבה סק"א.
כא דברי המדרות שם. מ"א שם בשם כתבי האר"י. וכו"ה מנהג הב"ד (ספר המנהגים ע' 25).
כב מ"ז שם.
כג ראה מ"א שם. אבל ראה רשימות חוברת קנו.
כד ראה מור רש"י סי' רפד.

הבדלה בסימן רצ"ט¹⁷ ויש אומרים¹⁷ שבריעבד יכול ג"כ להשלימה עד שמחת תורה שאז משלימין כל הצבור את כל התורה¹⁷ וטוב לחוש לדבריהם שמו שעבר ולא השלים בזמנה ישלים עד סוף יום ג' ואם לא השלים יש לו להשלים עד שמחת תורה שנים מקרא ואחד תרגום¹⁷ ולא כאותן שאומרים מקרא לבד¹⁷:

ז יש נוהגין¹⁸ מטעם הודיע להם לגמור כל הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום ערב שבת אחר הצות ויש נוהגין¹⁸ לגמור כולה ערב שבת שחית אחר התפלה ושלא להפסיק כלל באמצע שנים מקרא ואחד תרגום אפילו ברבוב¹⁸ ואם אין לו תרגום יקרא מקרא ב' פעמים ואח"כ כשיתה לו תרגום יקראנו¹⁸ אבל מן הדין אין צורך לקרות כל הפרשה שנים מקרא ואחד תרגום בפעם אחת אלא אפילו פרשה אחת היום מקרא לבד ופרשה אחרת למחר וכן כל ימי השבוע ואח"כ מקרא על הסדר¹⁸:

ז לפיכך מלמדי תינוקות שגמרו הפרשה עם התינוקות¹⁹ פעם אחת אינם צריכין לחזור ולקרותה ב' פעמים אלא יקראו פעם אחת והתרגום כמה דברים אמורים בשלמדו עם התינוקות פירוש המלות בלבד אבל אם למדו פירוש המקרא יצאו ידי תרגום גם כן¹⁹ ועל דרך שנתבאר למעלה¹⁹ ואינם צריכים אלא לחזור ולקרות המקרא פעם אחת אם לא יקראו עם התינוקות ב' פעמים¹⁹:

ח יש מתירים²⁰ לקרות שנים מקרא ואחד תרגום כשעת קריאת התורה כמ"ש בסו' קמ"ו²⁰ ויש אומרים²⁰ שיצא ידי חובתו כשמיעת הקריאה מהש"ץ אם שמעו כל הפרשה ברבוב ודי שיקרא עוד פעם אחת עם תרגום אלא שלכתחלה אין לסמוך על השמיעה²⁰ מטעם שנתבאר בסימן נ"ט²⁰ אבל יש אומרים²⁰ שאינו יוצא כלל כשמיעת הש"ץ שמלבד שמיעה זו חייב לקרות שנים מקרא ואחד תרגום כמו שנתבאר למעלה²⁰ ובשעת הדחק על סברא הראשונה²⁰:

ט אין צורך לקרות פרשת יו"ט לעצמו בערב יו"ט שהרי כבר קרא או יקרא פרשה זו בשבתה²¹ ומכל מקום בערב שמחת תורה יקרא פרשת וזאת הברכה²¹ שנים מקרא ואחד תרגום שעכשיו הוא זמנה:

17 סעף ב.
 מח ראה מ"א שם.
 מט אור וזעו ח"א הל' ק"ש ס' יא מ"י החסד וה"ר אברהם מרדכי שם. ש"ע ס"ה. ולענין לימוד התורה ראה לעיל ס' יז סוף ס"ו.
 נ ס' יד בשוע"ר לא הגיע לירוש', וראה ש"ע שם ס"ב ומ"א סק"ה. וראה קיצור הלכות ס' רפה הערה 13.
 נא דברי הגדולות ברכות פ"א אות לט. מ"א סק"ה.
 נב דברי הגדולות שם. מ"א סק"ה.
 נג ס"ה, ע"ש.
 נד לבוש ס"ה, ודברי הגדולות שם, נמשמעות הרמב"ם הל' תפלה סוף פ"ג ודש"ע ס"א.
 נה סעף א.
 נו כלומר על "יש אומרים". וראה קיצור הלכות שם הערה 15.
 נז תרומת הרשן ח"א ס' כג וח"ב ס' קנ. ש"ע ס"ג.
 נח מ"א סק"ה.
 נח מ"א שם בשם הגדולות.
 לו סעף ה.
 לה הגהות מיימנות שם בשם רבנו שמחה. ש"ע שם.
 לז הגהות מיימנות שם. רמ"א ס"ה.
 לח הגהות מיימנות שם. ב"י ד"ה אבל. מ"א סק"ה.
 לט ב"י שם. מ"א שם.
 מ ש"ע מ"ס שבת פ' ב' נמצת (קלא, א) ד"ה ומקורם דבבבילה פ' תורה אור (קלא, א) ד"ה סדר קריאת. מ"א סק"ה. וזכה מנהג הב"ד (ראה לק"ש הב"ד ע' 342).
 מא ראה שער הבנות ענין ליל ו' מנהג הארז"ל.
 מב ש"ע פ' תורה אור שם מחזמ"ק. עולת שבת סק"ב. כנסת הגדולה בהגהות הדור. מ"א ס"ק א.
 מג סדר דיום. מ"א סק"ה.
 מד בסגפ"מ השלחן מנחה: ואח"כ תרגום על הכל.
 מה אור ידוע ח"א הל' ק"ש ס' יב. הגהות מיימנות הל' תפלה פ"ג אות ש. מרדכי ברכות רמז טו. ש"ע ס"ג.
 מו מ"א סק"ה. וראה מי"מ רבובים.

הלכות שבת רפ"ו

רצג

י ההפטרות של כל השבתות אין צריך לקרותן לעצמו¹⁰¹ מן הדין אלא שנהגו לקרותן¹⁰² כדי שיהא בקי בה ויודעה כי שמא יקראוהו למפטיר בבית הכנסת¹⁰³ וכו' פרשיות יש לו לקרות הפטרה של ד' פרשיות¹⁰⁴ שמפטירין אותה בבית הכנסת ולא הפטרה של פרשת השבוע וכן בשבת ראש חודש ומחר חרש ושבת הנוכה¹⁰⁵.

ואם אירע התנה בשבת במקומות שנהגים או להפטיר בבית הכנסת שוש איש¹⁰⁶ יש לו ג"כ לקרותו לעצמו ולא הפטרת השבוע כי שמא יקראוהו למחר¹⁰⁷ אבל אם אירעו הרבה התנות בשבתות זו אחר זו די כמה שקרא שוש איש בראשונה¹⁰⁸ ויש לו לקרות בשאר השבתות הפטרת השבוע¹⁰⁹.

רפ"ו דיני תפלת מוסף בשבת וכו' ה' סעיפים:

א זמן תפלת מוסף מתחיל מיד אחר תפלת השרא¹ אף אם התפלל שחרית בבקר מיד אחר שהגיע זמנה יכול ג"כ להתפלל מוסף בעת שהיא שומן הקרבת המוסף מתחיל מיד אחר הקרבת המיד בבקר²:

ב ואין לאחר תפלת מוסף יותר משבע שעות על היום דהיינו שעה אחר הצות והמאחר כל כך קרא פושע³ ואעפ"כ יוצא ידי חובתו מפני שזמנה כל היום⁴ אפילו אם כבר התפלל מנחה חוזר ומתפלל מוסף כמו שיתבאר⁵ ואם שכח ולא התפלל אותה עד שחשכה אין לה תשלומין כמו שיש לשאר תפלות כמו שנתבאר בס' ק"ח⁶:

ג ואם עבר והתפלל אותה קודם שהתפלל שחרית יצא⁷ שאף שקרבן מוסף שהקריבוהו קודם תמיד של שחר פסול⁸ מכל מקום בתפלה לא ההמירו כל כך להיות חוזר ומתפלל הואיל והתפלל אותה בשעה הראויה להקרבה:

ד מותר אחר תפלת שחרית קודם תפלת המוספין כמו שמוחר למעום קודם תפלת המנחה משהגיע זמנה⁹ דהיינו אכולת פירות¹⁰ אפילו הרבה¹¹ כדי לסעוד הלכ"ד ופת כביצה ולא יותר¹² כמו שנתבאר בס' רל"ב¹³ ובלבד שיקדש מתחלה¹⁴

ז סעיף י.

ח השב"א ברכות שם ד"ה ת"ר, ממשנעות התוספתא פ"ג ה"ב. אהל מועד שער התפלה ר"ך ב נתיב ד. רמ"א ס"א.

ט ראה ודחים פ"ג, א. מנחות נ"ג, פ"א. ולענין פסול ראה תוספתא פסחים פ"ד ה"ב, וראה תוס' יומא כ"ג, א ד"ה אלא. משנה למק"י פ"א מילה תמירין ומוספין ה"ג. וראה לעיל ס' נח ס"ב.

י וגמרא שם כ"ה, ב דלא כרב הונא. מור וש"ע ס"ג.

יא וגמרא שם דלא כריב"ל.

יב רבינו יונה ברכות שם ד"ה ולית. רשב"א שם ד"ה ולית כ"ש הראב"ד כ"ש ר"א, ומור כ"ש רבינו הנטיל, לפירות הבי' ד"ה אע"פ. שו"ע ס"ג.

יג ראה יומא ע"ג, ב. מ"א ס' תרל"ט סק"ו. וכדלקמן שם ס"א.

יד ראב"ד שם מעוקבא ררב אויב ברכות שם. שו"ע שם.

טו רבינו יונה וש"ע שם (פת מונקם). שו"ע ס' רלב ס"ג, ונ"א סק"ב (בבב"ז). מ"א שם ס"ק זי (ולא יחזר). וראה לקמן ס' רצ"א תש"ג.

טז ס' זה בשעת"ל לא הגיע לידנו, וראה שו"ע שם ס"ג. זי ב"ח מו"ח אע"פ. עולת שבת ס"ג. מ"א סק"א. אלהי וזמא ס"ק א. וכדלקמן ס' רפ"ג ס"ב בדיעה הא'.

נט מורכבו סוף ה"ל מנחה רבו התקפה. רמ"א ס"ו.

ס תרומת הדשן ח"ב ס' א. רמ"א שם. וכו' מנהג חב"ד (ספר המנהגים ע' 25).

סא מ"א ס"ק יב.

סב מ"א שם.

סג ומנהג חב"ד שקורין את שתי ההפטרות, וכן כשש פרשיות מחוברות (ספר המנהגים שם).

סד ראה רמ"א ס' תב"ח ס"ה. ומנהג חב"ד שלא להפטיר שוש איש בשבת התנהג.

סה מ"א שם.

סו תרומת הדשן שם.

סז תרומת הדשן שם. רמ"א שם.

סימן רפ"ו

א תוס' ברכות כ"ו, א ד"ה תפלת. רבינו יונה שם ריש פ"ה. רא"ש שם ס' א. רמב"ם פ"ג נוהל תפלה ה"ה.

ב תוס' ורא"ש שם. מור ולב"ש סוף ס"א.

ג ברכות כ"ו, א. כ"י יודנ"ג וכריב"ל. מור וש"ע ס"א.

ד מושג שם ס' א. מנילה כ. ב. מור וש"ע שם.

ה לקמן סעיף ה.

ו תוס' שם כ"ו, א ד"ה איבעיא. רא"ש פ"ד ס"ב ומור בשם רשב"א. שו"ע ס"א.